

ZA MLADÉ DIVADLO

MILAN BARTOŠ

Před námi leží nový soutěžní řád, podle něhož budou v letošním roce soutěžit naše ochotnické soubory. Již na první pohled je zřejmé, že oproti minulým ročníkům obsahuje tento soutěžní řád některé novinky — a zdá se být i poněkud složitější.

Pokusím se ve zkratce podtrhnout ony nové rysy soutěžního řádu, jež mají přispět k tomu, aby se soutěž ještě více přiblížila aktuálním potřebám našeho kulturního života.

Dosavadní systém soutěže ochotnických divadelních souborů ustálil se v roce 1954. Charakteristickým jeho znakem bylo rozdělení všech souborů na tři kategorie (A, B, C) podle stupně vyspělosti, cílevědomosti a kulturně politického významu jejich práce. Toto rozdělení do kategorií bylo novátorským činem, který umožnil vnést do soutěžení určitou pravidelnost a vnitřní řád. Již to, že každý soubor je hodnocen ve skupině se soubory přibližně stejné úrovně a většinou i podobných pracovních podmínek, umožňuje porotám získat snáze jednotná hlediska, lépe srovnávat, spravedlivěji hodnotit a účinněji radit. Zřízení kategorií také umožnilo zajistit, aby na vrcholnou přehlídku — Jiráskův Hronov — přicházely ty ochotnické soubory, které ne jedinou inscenací, ale celou svou soustavou činností mohou být příkladem ostatním a jež se zasloužily o rozkvet kulturního života ve svém nejbližším okolí i ve svém kraji. Vytvoření kategorie C přineslo i pracovní úlevu vyspělejším souborům, jež by jinak musely soutěžit o účast na Hronově nejprve v okresním, pak v krajském a pak ještě v národním kole — a pro samá soutěžní představení neměly by čas na hlubší studium.

Současně s těmito přednostmi projevovaly se však i některé nedostatky dosavadního soutěžního systému: Postup vítězných souborů do vyšší kategorie (případně sestup do nižší) nestačil korespondovat skutečnému vývoji souborů a celého našeho ochotnického hnutí, takže v některých oblastech stávaly se kategorie více méně formálními „škatulkami“; známe řadu případů, kdy soubor kategorie B je lepší, než mnohé soubory kategorie C v kraji. A dále: postup vítězného souboru do vyšší kategorie nelze již považovat za dostatečnou odměnu vítěznému souboru a za dostatečně přitažlivý cíl pro ostatní soubory kategorie A či B; pořádání oblastních přehlídek vítězných souborů, které se stává již v mnoha krajích tradiční, znamená proto další mobilisující prvek v soutěži, základní problém však neřeší. Hlavní nedostatek dosavadního systému je nutno spatřovat v tom, že tento systém jako celek *nedává přímé*

podněty k hledání nových cest, že nevede k vyzdvížení a ocenění *tvůrčího experimentu*, třebaš by měl (jako ostatně každý experiment) určité technické nedostatky. Soubory kategorie A a B, pokud vytvořily svým způsobem novátorskou inscenaci, nemohly se s ní probojovat v témže roce dále, než na oblastní přehlídku. A soubory kategorie C ve snaze udržet svou pozici vyhýbaly se experimentu v dramaturgii i v inscenaci, aby je v případě neúspěchu nevyřadil z postupu na národní přehlídku a na Jiráskův Hronov.

Změny, provedené v novém soutěžním řádu, byly vedeny právě snahou *přispět k tvůrčímu omlazení našeho ochotnického divadla*. Hlavní úkol letošní soutěže, pořádané v období oslav 40. výročí Velké říjnové socialistické revoluce a 10. výročí Vítězného února, bylo by možno vyjádřit heslem: *Za divadlo mladé — mladé ideově, mladé svou bojovností a odvahou, mladé tvůrčími nápady v dramaturgii, v inscenaci i ve vlastní tvorbě našich souborů*.

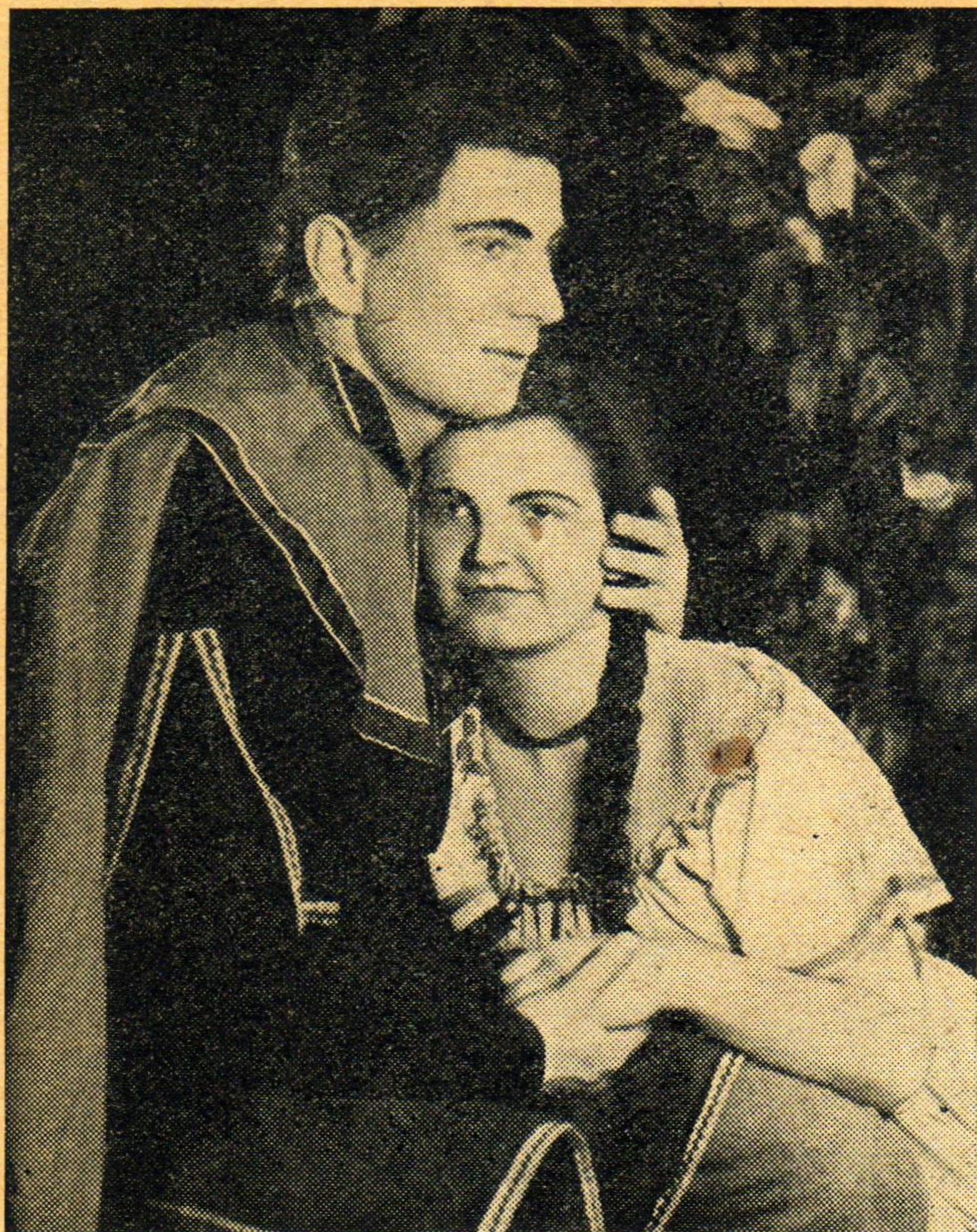
Bylo by směšné tvrdit, že novým soutěžním řádem jsou vyřešeny všechny problémy a zaručeno dosažení tohoto cíle. Některá nová ustanovení mohou pouze vytvořit příznivější předpoklady a dát podněty ve směru k tomuto cíli. Všimněme si proto podrobněji těch nejpodstatnějších:

1. Soutěžní řád dává možnost, aby novátorské, průbojné inscenace některých dramatických žánrů dostaly se ještě v témže roce na národní přehlídku a na Hronov, a to i v tom případě, jde-li o soubor kategorie B nebo A. Tyto perspektivy nesporně podpoří soutěživost mezi soubory a tím i jejich tvůrčí iniciativu.

2. Soutěžní řád dává souborům tuto možnost zatím ve dvou žánrech, jež jsou s hlediska dramaturgického i s hlediska potřeb našeho života jedny z nejvýznamnějších a přitom i nejzanedbávanějších: zavádí se zvláštní repertoárová skupina jevištních útvarů *pro dětské obecenstvo* a zvláštní repertoárová skupina *malých jevištních forem*.

O významu divadla pro děti není třeba hovořit, stejně jako je zřejmý velký nedostatek vhodné dramatické literatury; soutěž jistě podpoří zájem našich dramatických spisovatelů i vlastní tvořivost souborů samých.

Soutěž v malých jevištních formách může přinést — bude-li správně pochopena — několikerý užitek. Jednak obohatí repertoár souborů o jevištní útvary, s nimiž lze zajíždět i do nejmenších vesnic a jež lze inscenovat s menšími technickými nároky. Umožní také zvýšit podíl *současné tematiky* v repertoáru ochotnických souborů, neboť

François Villon (V. Mikuláš) a Vykladačka (J. Janoušová) z hronovského představení Balady z hadrů

dramatických scének s aktuálními náměty existuje mnohem více a často i umělecky hlubších, než je tomu zatím u celovečerních her — nehledě na možnost uplatnění vlastní tvorby dramatických autorů-amatérů, kteří se „skrývají“ mezi členy našich souborů. Souborům začínajícím a některým souborům kategorie A je tím dána možnost vytvořit dobrou inscenaci malé formy na místo špatně inscenované celovečerní hry, na niž soubor za daných podmínek svými silami nestačí. (Nelze ovšem připustit, aby soubory chápaly tuto možnost jako „cestu nejmenšího odporu“ a únik od vážného studia — na příklad aby nacvičovaly pouze jednotlivá jednání, vytržená z celovečerních her!) Tato soutěž má však velký význam i pro soubory nejvyspělejší, pro něž by mělo být věcí cti a potvrzením vyspělosti soutěžit jak s celovečerní hrou, tak s pásmem malých forem. Vždyť právě v těchto malých formách mohou všestranněji uplatnit nadání všech svých členů, prověřovat nové nápady a tvůrčí experimenty, dříve než jich použijí při inscenaci celovečerní hry!

3. Třetí významnou novinkou je *spojení soutěže „starších“ ochotnických souborů se soutěží tvořivosti mládeže a dětí*. Několik desítek tisíc soutěžících v uměleckém přednesu a téměř 3000 dramatických kolektivů mládeže a dětí — to je jedno z největších vítězství loňské STM. Zdá se, že v oblasti slovesně dramatické prožíváme podobnou vývojovou etapu, jakou jsme zažili v letech 1949—51 v oblasti zpěvu a lidového tance — etapu rostoucího masového zájmu mládeže a dětí. Bylo by neodpuštělnou chybou tato fakta přehlížet a živelný růst tvořivosti nepodchytit a neusměrnit. Společná soutěž má tedy jednak zapojit všechny síly ochotníků a učitelů k tomu, aby byl tento zájem dětí a mládeže podchycen a usměrněn k *prohloubení estetické a morální výchovy* — současně však i přispět k tomu, aby se z okamžitého zájmu stal *zájem trvalý* a aby toto fyzické i duševní mládí vliło novou krev do našeho ochotnického divadla. Tento krásný úkol najde jistě mezi ochotníky řadu obětavých pomocníků, kteří se ujmou úlohy rádců a instruktorů.

Uplatnění nových prvků v soutěži přináší s sebou ovšem i nové problémy a nové obtíže.

První obtíž spočívá již v tom osvojit si ustanovení no-

vého soutěžního řádu, který je vzhledem k uvedeným záměrům poněkud složitější. Jakmile však pochopíme *hlavní myšlenky*, „*duši*“ *soutěžního řádu* a jakmile z řady ustanovení „*vyloupneme*“ právě ta ustanovení, jež se vztahují na náš soubor, může být soutěžní řád dobrým vodítkem i pro celkovou činnost divadelních souborů v období 1957 až 1958.

Pro organizátory soutěže bude někde obtížné sestavit *poroty*, kterých je větší počet než v minulých letech (přibyly dvě nové repertoárové skupiny a kategorie dětí a mládeže). Nepochybuji však, že pro tyto nové a proto i přitažlivé úkoly podaří se získat ke spolupráci další profesionální umělce i další zkušené ochotnické pracovníky ze souborů. Nesmíme ovšem ztrácet se zřetele snahu po všestranném zlepšení práce porot; tato naše snaha však nesmí bránit získávání nových odborníků, kteří mohou svými zkušenostmi pomáhat rozvoji našeho ochotnického divadla, zvláště práci začínajících souborů.

Dalším oříškem pro organizátory bude zajišťování *krajských kol* a zejména oblastních a krajských *přehlídek* (pokud bude o jejich pořádání rozhodnuto příslušnou soutěžní komisí), kde se již mají reprezentovat vedle sebe všechny repertoárové skupiny včetně „*Dětského dne*“. Tyto přehlídky mají ukázat celou šíři a rozmanitost ochotnické dramatické tvořivosti. Právě při jejich organizování projeví se dobrá či špatná práce *divadelních soutěžních komisí*, jež jsou další novinkou letošní soutěže. Je nezbytné, aby se soutěž stala záležitostí všech vyhlásovatelů a neležela celou tíží pouze na divadelních poradních sborech a na domech osvěty. Tak na příklad organizace dětské části soutěže a „*Dětských dnů*“ je především záležitostí příslušného orgánu ČSM, neboť tato složka divadelní soutěže je řádnou součástí celé Soutěže tvořivosti mládeže.

Zavedení repertoárové skupiny malých jevištních forem a skupiny zaměřené na dětské obecní změny i tvář *národní přehlídky* — její dramaturgický profil, vztah k místnímu obecnímu a tvůrčí atmosféru diskusí. Pro II. a III. repertoárovou skupinu budou ustaveny samostatné poroty, jež zhlédnou všechna představení své skupiny. Snížený počet představení v I. repertoárové skupině pravděpodobně umožní, aby tentokrát celou národní přehlídku hodnotila táž porota, nebo alespoň porota s několika „*stálými*“ členy. Málokdo ovšem tuší, jak velké obtíže byly (a budou i letos) s výběrem členů této poroty: který zaměstnavatel, které divadlo může uvolnit svého herce či režiséra na 5—6 týdnů národní přehlídky? Bude nutno učinit vše, aby porota mohla dobře pracovat a aby alespoň někteří její členové zhlédli nejen všechna představení české národní přehlídky, ale i národní přehlídku slovenskou — a naopak!

Letošní soutěž přinese nejlepší tvůrčí úspěchy ze všech repertoárových skupin i na XXVIII. Jiráskův Hronov.

A na tomto místě chtěl bych říci několik slov do diskuse, zda má být Jiráskův Hronov *jenom soutěží*, nebo *jenom přehlídkou*, nebo (jako dosud) kombinací obou. Učinit z Hronova pouhé vyvrcholení soutěže znamenalo by ponechat jeho dramaturgii náhodě — představením, která „*vyjdou*“ v soutěži. Učinit z Hronova „*čistou*“ přehlídku znamenalo by však buď uspořádat ještě vedle Hronova jiné ústřední soutěžní kolo — což je nesprávné a hospodářsky neúnosné, nebo zakončit celou soutěž na národních přehlídkách — což je nevýhodné a nemožné s organizačních hledisek. Proto je za současných podmínek jediné správná třetí koncepce: Hronov jako přehlídka, jejíž podstatnou složku vytvářejí představení ústřední soutěže, při čemž je ponechána možnost zařadit i mimosoutěžní představení a dosáhnout tak ucelenosti dramaturgického profilu a zvýraznění vůdčí myšlenky. Očekáváme, že letošní soutěž sama přispěje podstatnou měrou k tomuto reprezentačnímu a současně bojově tvůrčímu profilu příštího Jiráskova Hronova.

To je tedy několik poznámek k novému soutěžnímu řádu. Novátorství nese s sebou vždy i nové problémy a obtíže. Ne všechny lze řešit zvláštními paragrafy přímo v soutěžním řádu či v pokynech pro poroty. Soutěžní řád splní své poslání jediné tehdy, jestliže soutěžní komise, poradní sbory, poroty i všechny naše soubory budou v něm vidět *ne literu, ale program*. Program, který lze stručně vyjádřit heslem: „*Za mladé, bojovné ochotnické divadlo!*“